

Nr 328.

Av herr **Julin**, i anledning av *Kungl. Majt:s proposition angående omorganisation av generalpoststyrelsen m. m.*

Vid framläggande av propositionen nr 208 till 1927 års riksdag yttrar departementschefen (sid. 10), att det synes av vikt »att postverkets organisationsfrågor nu ordnas i den utsträckning det är möjligt». Härigenom skulle bl. a. vinnas, anser han, »att verkets olika förvaltningar befrias från att, såsom under en längre tid skett, ägna betydande tid och arbete åt organisationsspörsmål».

Ingen kan mera livligt instämma i dessa departementschefens uttalanden än postverkets personal, som med den mest uppriktiga tillfredsställelse skulle hälsa den dag, då två decenniers omorganisationsarbete kunde betraktas såsom tillsvidare avslutat, och alla dess krafter finge sättas in på det arbete i trafikens tjänst, som är postverkets och därmed postpersonalens uppgift i samhället. Ur denna synpunkt skulle kanske en och annan vara böjd att godkänna hart när vilket förslag som helst, och röster för en sådan politik saknas ingalunda, men en sådan självuppgivelse från ett statsorgans eller dess personals sida böra statsmakterna ej taga emot, allraminst riksdagen, som därmed skulle giva fog för talet om att den låter besparingskravet på förvaltningen utlösa förslag, som ej fråga efter, vilka värden de offra för besparingsprincipens skull.

Denna reflexion syftar närmast därpå, att det föreliggande omorganisationsförslaget väl ordar om postverkets väldiga expansion under de senaste decennierna, men icke berör konsekvenserna därav och visar hur personalen bör ökas efter arbetets krav och framför allt icke ägnar tillräcklig uppmärksamhet åt den övervakande kontroll, som är lika nödvändig för trafikens trygghet som för personalens.

Förslaget innebär i stort sett höjning av ett fåtal högre tjänster och sänkning av ett flertal mellangradstjänster. I kontrollen representera de högsta tjänsterna inspektionsarbetet och mellangrads-tjänsterna den fortlöpande revisionen, och det är visserligen sant, att inspektionens uppgift att fastställa och beivra begångna oegentligheter är betydelsefull, men en icke mindre betydelsefull uppgift åvilar den fortlöpande revisionen, ty den skall, så långt i mänsklig förmåga står, förhindra och helst omöjliggöra, att oegentligheter uppstå.

Det föreliggande förslaget avser visserligen blott centralförvaltningen och mellanmyndigheterna, men dess verkningar i fråga om indragning av tjänster gå givetvis omedelbart ut över postpersonalen i dess helhet, och förslaget tager ingen hänsyn till vad erforderligt antal tjänster i befordrad ställning innebär för lösande av postverkets numera viktigaste problem: ordnande av kontrollarbetet. Därför

måste riksdagen genom undanrödjande av anledningarna till denna anmärkning säga ifrån, att dess strävan till besparingar inom förvaltningen icke får tagas till intäkt för att kontrollarbetet försvagas, allra minst inom en i stark utveckling varande förvaltningsgren. En den hastigaste blick på de siffror, som angiva postverkets rörelse, visar en stegring under de sista 20 åren, som med nödtvång kräver i motsvarande mån ökad kontroll. Man får en god bild av det ökade arbete, som nu till dags löper genom personalens händer, då man erfar, att under tiden 1910—1925 brevfrösendelsernas antal ökat med 71 %, medan personal i tjänstemannaställning samtidigt ökat med 5 %. Det mest utmärkande för denna utveckling är, att postverket genom tillväxten av äldre rörelsegrenar och tillkomsten av nya (postsparbanken, postgirot, krono- och bilskatteuppbörden, försäljningar av statsstämplar, radiolicenser, premieobligationer) mer och mer fått karaktär av penninginstitut med många miljarders årlig omslutning. Samtidigt har expeditorsarbetet i stor utsträckning överlåtits åt personal med lägre kvalifikationer än tidigare. Inför en sådan utveckling bliva krav på ökade kvalifikationer hos personalen i högre grader ofrånkomliga, men också krav på ökad kontroll. Dess bättre låta sig dessa krav tillgodoses på en och samma gång. Ökade kvalifikationer fordra ökad ersättning för arbetet, och ett lämpligare sätt att lämna personalen sådan än genom ökade befordringsutsikter torde icke finnas. Ökade befordringsutsikter betyda ju intet annat än att verket så organiseras, att ett tillräckligt antal tjänster i befördrad ställning finnes. Sker så, blir samtidigt kravet på ökad kontroll tillgodosett.

Minskas befordringsutsikterna går detta icke enbart ut över personalen. När möjligheterna till befordran och därmed till en självständigare och ekonomiskt något gynnsammare ställning kringkäras, kan detta helt enkelt icke undgå att verka skadligt för administrationen själv. Saknas den sporre, som ligger i förhoppningen om att inom rimlig tid genom befordran ernå förbättring i existensvillkoren, sätter detta förhållande förr eller senare sin prägel på det dagliga arbetet. Intresset för tjänsten slappas, och initiativkraften uteblir. De besparingar, som man på personalens bekostnad tror sig kunna göra och som kunna mätas i siffror, komma därför mer än väl att uppvägas av icke mindre reella ehuru omätbara förluster, nämligen av personalens friska arbetslust och framåtanda. Minskning av befordringsmöjligheterna måste vidare komma att medföra, att rekryteringen försvåras, när bättre konjunkturen än de för närvarande rådande inträda. Det torde vara givet, att de dugande krafterna hellre söka sig till sådan anställning, där de kunna vänta sig skäligen framkomstmöjligheter. Men när postverket sålunda tvivelsutan kommer att ligga under i konkurrensen om den bästa arbetskraften, sjunker postpersonalens nivå till men för verket och den korresponderande allmänheten. Häri ligger en fara, som icke torde böra underskattas.

Vad som ur dessa synpunkter främst springer i ögonen hos Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 208, är dess försvagande av själva revisionsavdel-

ningarna inom generalpoststyrelsen. Alla vackra förhoppningar till trots, som man måste förutsätta ligga bakom de förändringar, som föreslås inom sagda revisionsavdelningar — se härom sid. 21 andra stycket i propositionshäftet — blir även förslagsställarens eget huvudargument för förändringarna det rent negativa, att »åtskilliga tjänster kunna indragas», som departementschefen säger å sid. 23. Då det icke minst är postverkets kassarörelse, som på sistone särskilt stegrats, är det mest av allt angeläget att kontrollen skärpes, och förty minst av allt befogat att föreslå någon ändring, som nedsätter revisionspersonalens kvalifikationer. Sorgligt nog kan man peka på beklagliga händelser, som giva ökat stöd åt kravet på en skärpt kontroll.

Här skall icke göras invändning mot den koncentration av revisionsarbetet, förslaget innebär, men till en sänkning av de kvalifikationer, som revisionsavdelningarnas personal bör besitta, bör riksdagen ej medverka och därför ej heller till någon sänkning av personalens tjänsteställning. För dem, som inom *medelsrevisionen* utföra granskningsarbetet, gäller att ej blott vara fullt hemmastadda i samtliga författningar, reglementen och övriga bestämmelser, i vad de beröra revisionsarbetet, utan även att äga träning i hithörande göromål samt besitta på mognad och erfarenhet grundad omdömesförmåga. Det synes därför rimligt, att de, som utföra den ansvarsfulla granskningen av de olika förvaltningarnas medelsredovisningar, innehava lägst förste postassistents tjänsteställning och alltså erhålla lön i 17:e lönegraden.

Till jämförelse må påpekas, att under det generalpoststyrelsen nu har två medelsrevisorer telegrafstyrelsens medelsrevision är uppdelad å fem revisionslotter med en revisor å varje lott som chef, att antalet månatligen granskade medelsredovisningar äro i postverket 262 och i telegrafverket 154 med resp. 44 och 31 utgiftstitlar, samt att telegrafverkets föreståndare inom lokalförvaltningarna ej äga den ekonomiska befogenhet, som tillkommer postmästarna.

Anställande av en förste kontrollör såsom chef för poststyrelsens medelsrevision i dess helhet kan tillstyrkas, då revisionen därigenom givetvis bör vinna i enhetlighet. Vid förste kontrollörens sida bör emellertid kvarstå en revisor.

Beträffande *tidningsrevisionen* har generalpoststyrelsen utan närmare angiven motivering i sitt förslag anført, att densamma kunde underställas den blivande förste kontrollören å medelsrevisionen. Härigenom skulle tidningsrevisorn kunna utbytas mot en kontrollör.

Förste kontrollören å medelsrevisionen torde bliva till fullo upptagen av arbetsuppgifter, som möta honom å medelsrevisionen. Ledningen av tidningsrevisionen skulle sålunda falla på kontrollören å denna revision. Personalen å tidningsrevisionen utgöres av 12 personer. Omslutningen av den medelsredovisning, revisionen har att granska, uppgick år 1925 till mer än 17½ miljoner kronor. Granskningen avser såväl inrikes som utrikes tidningsrekvisitioner, den sistberörda av särdeles krävande natur. Tidningsrevisionen har även att

verkställa utredningar samt avgiva yttranden beträffande restitutioner av tidningsmedel.

Då tidningsrörelsen stadigt ökas, synas inga som helst bärande skäl kunna anföras för en sänkning av föreståndarens för tidningsrevisionen tjänsteställning. Den obetydliga besparingen av cirka 400 kronor per år, som skulle uppstå genom utbytet av en revisor (21:a lönegraden) mot en kontrollör (20:e lönegraden), kan icke anföras som ett sådant.

Föreståndaren för poststyrelsens tidningsrevision bör således allt framgent bibehållas i revisors grad.

Beträffande *postansvsningsrevisionen* skall här intet annat uttalande göras, än att det är att hoppas, att då Kungl. Maj:t går att fastställa personal under chefen för de sammanslagna inrikes- och utrikesavdelningarna, det skall klart framstå, att det kvalificerade arbetet, som åligger förste man på utrikesavdelningen, kräver anställande av en kontrollör, en mening, för vilken generalpoststyrelsen redan 1919 gjorde sig till tolk.

Redan det av generalpoststyrelsen avgivna omorganisationsförslaget innebär en neddragning av ett betydande antal tjänster, och man har svårt för att värja sig för den tanken, att detta bottnar i en beklaglig undervärdering i många stycken av postarbetet vid jämförelse med arbetet inom andra verk. Under sådana förhållanden måste de i propositionen företagna ytterligare sänkningar uppfattas såsom en än större undervärdering. Först möter ur denna synpunkt sänkningen till notariegraden av de båda föreslagna, men i propositionen ej medtagna förste kontrollörerna å generalpoststyrelsens första byrå (nämligen förste kontrollören å *trafikavdelningen* och förste kontrollören å *ombudsmannens expedition*, förste kontrollören å *reklamationskontoret* samt förste kontrollören såsom föreståndare för *postverkets huvudkassa*). Oavsett, att det torde få anses vara ur organisatorisk synpunkt önskvärt, att i ett så stort verk som postverket hava ej alltför få tjänster placerade i en högre löneställning, vill det synas, som om generalpoststyrelsen övertygande motiverat de föreslagna uppflyttningarna till förste kontrollörer. Då dessutom annan motionär utvecklat ytterligare skäl, som tala för att följa generalpoststyrelsens förslag i förevarande hänseende, torde det icke vara erforderligt att här anföra flera motiv för berörda uppflyttning.

I fråga om *andra byråns förrådsavdelning* innebär förslaget bl. a. att förrådsintendenten skulle höjas från 24:e till 26:e lönegraden och att såsom hans närmaste man skulle placeras en kontrollör (20:e lönegraden). Förrådsintendentens högre lönegradsplacering motiveras av dels de kvalifikationer, som måste fordras av honom, dels ock av den förändrade och mera ansvarsfulla ställning — såsom föredragande och såsom byråchefens å byrån närmaste man — han skulle komma att intaga.

Samtidigt som motiven för förrådsintendentens uppflyttning understrykas, må här framhållas, att de fordringar, som måste ställas på hans närmaste man,

äro så stora, att de torde mer än väl motivera dennes placering i en högre lönegrad än den 20:e. Givet torde nämligen vara, att de ökade arbetsuppgifter, som efter omläggningen skulle tillkomma förrådsintendenten, måste medföra, att ledningen och övervakandet av det löpande arbetet å hans avdelning måste komma att i viss utsträckning överlämnas till hans närmaste man. Då denne dessutom är den naturlige *ställföreträdaren för förrådsintendenten*, lära de kvalifikationer, denne tjänsteman bör innehava, vara så stora, att han rättvisligen bör placeras i åtminstone notariegraden (21:a). Enligt förslaget är förrådsförvaltaren vid postverkets persedelförråd avsedd att indragas. Dennes tjänst, som tillhör 21:a graden, kan lämpligen överflyttas till förrådsintendentens expedition i utbyte mot kontrollörstjänsten och dess innehavare tilldelas titeln notarie.

Beträffande tredje byrån skall här icke framföras något särskilt yrkande utöver det, som gäller den redan berörda höjningen till 22:a lönegraden av föreståndarens för reklamationskontoret närmaste man. Emellertid anses det framlagda förslaget i fråga om *statistiska kontorets* organisation icke böra lämnas utan invändning.

Generalpoststyrelsen föreslår nämligen, bland annat, att de två å kontoret befintliga förste postassistentbefattningarna skola ersättas med befattningar i lägre lönegrad och att i stället skall tills vidare anställas en extra tjänsteman, vilken skall fylla samma fordringar på teoretisk kompetens, som äro uppställda för förste aktuariefattningens innehavare. Om detta förslag vunne bifall, skulle å kontoret icke vara placerad någon tjänsteman i befördrad ställning med postal fackutbildning. Förslaget har icke blivit föremål för invändning från Kungl. Maj:ts sida.

Ett sådant arrangemang som det ifrågasatta synes emellertid icke vara lyckligt. I fråga om poststatistiken finnes det en hel del rent postala synpunkter, som äro värda beaktande och som en tjänsteman, som icke själv tjänstgjort å lokalförvaltningarna, näppeligen kan behärska. En fackutbildad tjänsteman med erfarenhet från linjetjänsten bör därför lämpligen placeras såsom förste aktuariens närmaste man, och anses denne tjänsteman icke böra hava lägre tjänsteställning än kontrollörs.

På *kansliet å fjärde byrån*, som enligt omorganisationsförslaget skulle bliva helt omskapad, skulle såsom byråchefens närmaste man anställas en förste kontrollör. Denne skulle alltså bliva den naturliga ställföreträdaren för byråchefen. Med hänsyn till de kvalifikationer, som på grund härav måste fordras av honom, och till de övriga krävande uppgifter, han skulle få sig förelagda, anses tjänsten rättvisligen böra redan från början höjas till sekreterartjänst i 24:e lönegraden. Att märka är vidare, dels att icke å någon annan byrå byråchefens närmaste man innebar lägre tjänsteställning, dels ock att även föredragande departementschefen framhåller (å sid. 22), att den ifrågavarande tjänstens innehavare kommer att i viss omfattning utföra sekreterargöromål.

I fråga om *huvudkassan* har redan anförts, att föreståndaren anses böra pla-

ceras i 22:a lönegraden. Samma motiv, som åberopas för dennes höjande till förste kontrollörsgraden, tala även för att, på sätt generalpoststyrelsen även hävdad, kassakontrollanten gives en bättre placering på löneskalan än i propositionen ifrågasättes. Det torde därför vara riktigt att begära, att kassakontrollanten erhåller kontrollörs tjänsteställning.

Betydelsen av att en postmästare i enlighet med generalpoststyrelsens och Kungl. Maj:ts förslag åter tillsättes vid *huvudpostkontoret i Stockholm* redan från den 1 juli 1927 må här på det kraftigaste understrykas. Denne postmästare torde framgent få både ett synnerligen omfattande arbete och viktiga uppgifter för hela huvudstadens postutväxling, vilken i vad brevposten angår i väsentlig grad förmedlas av huvudpostkontoret. Hans bibehållande i 26:e lönegraden — d. v. s. samma löneställning, som innehaves av överpostmästarna vid centralpostkontoren i Göteborg och Malmö — torde därför (något som generalpoststyrelsen också tidigare anfört skäl för) komma att visa sig synnerligen befogat. Då emellertid tillräcklig erfarenhet angående poströrelsens omfattning vid postkontoret Stockholm 1 efter tillkomsten den 1 juli 1926 av det nya bangårdspostkontoret i Stockholm ännu icke kan anses föreligga, torde något yrkande i förenämnda hänseende icke för närvarande lämpligen kunna göras.

Departementschefen biträder generalpoststyrelsens förslag om uppdelning av *Norra postdistriktet* i två, »övre norra» omfattande våra två nordligaste län och »nedre norra» omfattande övriga Sverige norr om Ljusnan. För det senare skulle Sundsvall bliva säte för distriktsförvaltningen, för det förra skulle Boden få denna roll.

Generalpoststyrelsen hade emellertid med samma distriktsindelning föreslagit Umeå som säte för övre norra distriktets förvaltning. Skälen för postdirektionens förläggning till Umeå äro av generalpoststyrelsen angivna i dess senaste förslag (sid. 91), där det heter, att styrelsen redan i ett tidigare förslag »såsom stationsort för det norra distriktet, vilket enligt sagda förslag skulle, förutom de två nordligaste länen, omfatta Ångermanland samt den nordligaste delen av Jämtland, uttalat sig för Umeå. Någon annan förläggningsort för ifrågavarande distrikt kunde ej heller hava varit lämplig, då de två andra orter, som möjligen kunnat ifrågakomma, nämligen Luleå eller Härnösand, hade kommit att ligga alltför långt från distriktets mer centrala delar.

Då generalpoststyrelsen föreslog Umeå såsom stationsort, var det emellertid ej endast med tanke på, att härigenom skulle vinnas en lämplig förläggning för postdirektionen i det då föreslagna förminskade norra distriktet utan även med hänsyn därtill att, därest ett postdistrikt i en framtid skulle bildas av Västerbottens och Norrbottens län, Umeå jämväl då skulle bliva den lämpligaste stationsorten för detta distrikt. I sin förut omnämnda skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 november 1925 framhöll nämligen generalpoststyrelsen att, om man toge i betraktande att mycket stora delar av Norrbottens län — exempelvis trakterna norr om statsbanan Boden—Karungi, med undantag av vissa flod-

dalar, samt på ömse sidor om riksgränsbanans norra del — knappast kunde tänkas hava några större utvecklingsmöjligheter, syntes det vara klart, att tyngdpunkten i ett sålunda tänkt nordligaste distrikt komme att ligga inom Västerbotten, den folkrikaste och efter allt att döma mest utvecklingskraftiga av landets nordligaste delar. Generalpoststyrelsen fann det därför uppenbart, att distriktsförvaltningens förläggningsort borde vara Umeå, huvudorten inom Västerbottens län. Kommunikationerna med Umeå vore redan nu goda och komme att ytterligare förbättras sedan tvärbanorna från Hällnäs till Stensele och från Jörn till Arvidsjaur blivit fullbordade.

Generalpoststyrelsen finner sig böra vidhålla vad styrelsen i detta avseende tidigare anfört.

Det må slutligen framhållas, att lönekostnaderna skulle bli något billigare i Umeå än i Luleå, beroende därpå, att sistnämnda stad är placerad i en högre klass än Umeå såväl i dyrortshänseende som i fråga om »kallortstillägg».

Departementschefen finner emellertid, att Umeå ligger i det nya distriktets utkant och att därför valet bör stå mellan Boden och Luleå. Boden avgår vid detta hans val med seger tack vare sitt »centrala och ur kommunikationssynpunkt synnerligen lämpliga läge». Att personalkostnaderna i Boden bli lika dyra som i Luleå och följaktligen dyrare än i Umeå kompenseras, anser departementschefen, av minskade resekostnader för inspektionerna.

Departementschefens uppfattning torde vila på en felsyn. Boden ligger icke centralt i det nya distriktet (och ännu mindre Luleå) om man tager hänsyn till befolkningens fördelning, och Boden ligger i högsta grad ocentralt i förhållande till distriktets tätare landsvägsnät. Då nu landsvägspostföringen i dessa trakter har en, särskilt ur postdirektionens arbetssynpunkt, dominerande ställning jämförd med järnvägspostföringen, måste tillses att vid postdirektionens förläggning mesta hänsyn tages till landsvägsnätet. Sker så, blir Umeå en långt fördelaktigare förläggningsort än Boden.

Till samma resultat kommer man, då man vid valet av förläggningsort måste taga hänsyn till vilken av de båda tävlande orterna äger förmåga att draga till sig de mest meriterade sökande till tjänster å postdirektionen. Här avgår Umeå med självfallen seger. Dess kulturella institutioner saknas nästan alldeles i Boden, varest därtill en särdeles stegrad kommunalskatt står som ett avgjort hinder för transportsökande och en avskräckande svårighet för dem, som från annat håll skulle vilja söka dit för att erhålla högre tjänst än egen. I postverket saknas passagesystem för personal i Övre Norrland, och det må icke heller i och för sig anses önskvärt.

Umeå erbjuder också den fördelen ur postverkets synpunkt, att ev. postdirektionen där kunde förläggas i egen fastighet, som just nu står inför att byggas.

Då alla skäl synas giva Umeå företräde före Boden, synes riktigast att riksdagen vid bestämmande av förläggningsort för distriktsförvaltningen i det nya övre norra postdistriktet för sin del stannar för Umeå.

Under åberopande av det anförda hemställes vördsamt,

att riksdagen måtte

dels avslå Kungl. Maj:ts i proposition nr 208 gjorda hemställen om upptagande i den vid avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade tjänsteförteckning av den nya befattningen huvudkassör i 21:a lönegraden vid postverket,

dels besluta, att antalet av följande i sagda proposition upptagna befattningar vid postverket skall från och med den 1 juli 1927 utgöra:

sekreterare i 24:e lönegraden	4
notarie	4
revisor	6

dels besluta, att antalet förste kontrollörer vid postverket, som nu är 14, skall ökas med 3 eller till 17.

dels ock för sin del uttala sig för, att postdirektionen i övre norra distriktet skall vara förlagd till Umeå.

Stockholm den 26 mars 1927.

Teodor Julin.